

Asia T-44/00

**Mannesmannröhren-Werke AG
vastaan
Euroopan yhteisöjen komissio**

Kilpailu — Kartellit tai muut yhteisjärjestelyt — Saumattomien teräsputkien
markkinat — Kilpailusääntöjen rikkomisen kesto — Sakot

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio (toinen jaosto)
8.7.2004 II - 2233

Tuomion tiivistelmä

1. *Kilpailu — Kartellit tai muut yhteisjärjestelyt — Yritysten väliset sopimukset — Näyttö kilpailusääntöjen rikkomisesta — Komissio esittää asiakirjan paljastamatta lähdettään — Sallittavuus*

2. *Kilpailu — Hallinnollinen menettely — Komission päätös, jossa todetaan kilpailusääntöjen rikkominen — Päätös, joka ei ole identtinen väitetiedoksiannon kanssa — Puolustautumisoikeuksien loukkaaminen — Edellytys — Yritykseltä puuttuva mahdollisuus puolustautua lopullisessa päätöksessä esitetyn väitteen osalta*
(Neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 kohta)
3. *Kilpailu — Kartellit tai muut yhteisjärjestelyt — Kilpailua rajoittava vaikutus — Arviointiperusteet — Kilpailunvastainen tarkoitus — Riittävä todentaminen*
(EY 81 artiklan 1 kohta)
4. *Kilpailu — Hallinnollinen menettely — Komission päätös, jossa todetaan EY 81 artiklan rikkominen — Velvollisuutta ryhtyä markkinoiden rajaamiseen ei ole, jos sopimuksen tarkoitus on markkinoiden jakaminen*
(EY 81 artikla)
5. *Kilpailu — Kartellit tai muut yhteisjärjestelyt — Kartellit tai muut yhteisjärjestelyt, jotka ovat yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailua rajoittavan sopimuksen osatekijöitä — Edellytykset — Kokonaissuunnitelma, jolla pyritään yhteiseen tavoitteeseen — Yritykset, joiden voidaan katsoa rikkoneen kilpailusääntöjä osallistumalla yhtenä kokonaisuutena pidettävään sopimukseen — Edellytykset*
(EY 81 artiklan 1 kohta)
6. *Oikeudenkäyntimenettely — Uusien perusteiden esittäminen käsittelyn kuluessa — Ero oikeusjärjestyksen perusteita koskevien perusteiden ja muiden, kuten asiakysymystä koskevien, perusteiden välillä — Perustelujen puutteellisuus — Peruste, joka voidaan esittää oikeudenkäynnin kaikissa vaiheissa*
7. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä — Sakkojen suuruuden määrittäminen — Komission antamat suuntaviivat — Komission velvollisuus ottaa ne huomioon*
(Neuvoston asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohta; komission tiedonanto 98/C 9/03)
8. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä. — Komission harkintavalta — Mahdollisuus korottaa sakkojen tasoa niiden varoittavan vaikutuksen vahvistamiseksi*
(Neuvoston asetuksen N:o 17 15 artikla)
9. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä — Sakkojen suuruuden määrittämisperusteet — Rikkomisen vakavuus*
(Neuvoston asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohta)

10. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä — Sakkojen suuruuden määrittämisperusteet — Velvollisuutta tehdä ero samaan rikkomiseen syyllistyneiden yritysten välillä niiden kokonaisliikevaihdon perusteella ei ole*
(Neuvoston asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohta; komission tiedonannon 98/C 9/03 1 kohdan A alakohdan kuudes alakohta)
11. *Kilpailu — Yhteisön oikeussäännöt — Kilpailusääntöjen rikkominen — Vastuuseen joutuminen — Oikeushenkilö, joka vastasi yrityksen toiminnasta silloin, kun kilpailusääntöjä rikottiin — Toinen henkilö, joka vastaa toiminnan harjoittamisesta tämän jälkeen, ilmoittaa ottavansa vastuun — Sallittavuus — Ullottuvuus tilanteessa, jossa toiminnan harjoittamisesta myöhemmin vastaava on osallistunut rikkomiseen*
(EY 81 artiklan 1 kohta)
12. *Oikeudenkäyntimenettely — Näyttö — Todistustaakka — Todistustaakan siirtyminen kantajalta vastaajalle erityistapauksessa — Komission kyvyttömyys täsmentää sellaisen sopimuksen voimassaolon päättymisajankohta, jonka komissio on tehnyt kolmannen valtion kanssa*
13. *Oikeudenkäyntimenettely — Yhdistetyt asiat — Samaan aikaan vireillä olevien asioiden asiakirja-aineistoon sisältyvien todisteiden huomioon ottaminen*
14. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä — Sakkojen suuruuden määrittämisperusteet — Lieventävät asianhaarat — Arviointi — Ei ole velvollisuutta ottaa huomioon jokaista asianhaaraa erikseen — Kokonaisvaltainen arviointi*
(Neuvoston asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohta; komission tiedonannon 98/C 9/03 3 kohta)
15. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä — Sakkojen suuruuden määrittämisperusteet — Lieventävät asianhaarat — Kartellissa sovitusta poikkeava toiminta — Arviointi*
(Neuvoston asetuksen N:o 17 15 artikla; komission tiedonannon 98/C 9/03 3 kohdan toinen luettelukohta)
16. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä — Sakkojen suuruuden määrittämisperusteet — Lieventävät asianhaarat — Kilpailusääntöjen rikkomisen lopettaminen komission puututtua asiaan — Syy-yhteyden välttämättömyys*
(Neuvoston asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohta; komission tiedonannon 98/C 9/03 3 kohta)

17. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä — Sakkojen suuruuden määrittäminen — Sakon määräämättä jättäminen tai sen alentaminen kilpailusääntöjen rikkomisesta syytetyn yrityksen tekemän yhteistyön perusteella — Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattaminen*

(Neuvoston asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohta)

18. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä — Sakkojen suuruuden määrittäminen — Sakon määräämättä jättäminen tai sen alentaminen kilpailusääntöjen rikkomisesta syytetyn yrityksen tekemän yhteistyön perusteella — Alentaminen sillä perusteella, että tosiseikkoja ei ole kiistetty — Edellytykset*

(Neuvoston asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohta; komission tiedonannon 96/C 207/04 D 2 kohta)

1. Yhteisön oikeudessa vallitseva periaate on vapaan todistusharkinnan periaate, ja ainoa merkityksellinen arviointiperuste esitettyjen todisteiden harkinnassa on niiden luotettavuus. Lisäksi komission saattaa olla välttämätöntä turvata tietolähteidensä anonymiteetti, eikä tämä seikka riitä velvoittamaan komissiota jättämään käyttämättä hallussaan olevaa todistetta.
2. Väitetiedoksiannon ja lopullisen päätöksen erilaisuus merkitsee puolustautumisoikeuksien loukkaamista ainoastaan sillä edellytyksellä, ettei lopullisessa päätöksessä vahvistettua väitettä ole esitetty väitetiedoksiannossa riittävällä tavalla, jotta sen kohteet voivat puolustautua.

Tästä seuraa, että vaikka kantajan väitteet, joiden mukaan komissio ei ole paljastanut sen asiakirjan, johon kantajaa vastaan vedotaan, laatijaa eikä alkuperää, voivatkin olla merkityksellisiä arviotaessa tämän todisteen luotettavuutta ja siis sen todistusvoimaa, ei voida katsoa, että se olisi todiste, jota ei voida tutkia ja joka olisi jätettävä pois asiakirjavihkosta.

Komission velvollisuutena väitetiedoksiantoa tehdessään on ainoastaan mainita esitetyt väitteet ja ilmoittaa selkeästi tosiseikat, joihin se tukeutuu, sekä niiden arviointi, jotta väitetiedoksiannon adressaatit voivat puolustautua tehokkaasti.

Tältä osin väitetiedoksiantoon sisältyvien tosiseikkojen oikeudellinen luonnehdinta voi jo tiedoksiannon luonteen vuoksi olla vain väliaikainen, ja komission myöhempää päätöstä ei voida

(ks. 84 ja 85 kohta)

kumota pelkästään sillä perusteella, että näistä tosiseikoista tehdyt lopulliset päätelmät eivät täsmällisesti vastaa tätä väliaikaista luonnehdintaa. Komission on kuultava väitetiedoksiannon adressaatteja ja tarvittaessa otettava huomioon huomautukset, joilla ne vastaavat esitettyihin väitteisiin, ja muutettava tarkasteluaan nimenomaan niiden puolustautumisoikeuksien kunnioittamiseksi.

(ks. 98–100 kohta)

3. Yritykset, jotka tekevät sopimuksen, jonka tarkoituksena on kilpailun rajoittaminen, eivät lähtökohtaisesti voi välttyä EY 81 artiklan 1 kohdan soveltamiselta väittämällä, että niiden sopimuksen ei ole tarkoitus vaikuttaa huomattavasti kilpailuun.

(ks. 130 ja 196 kohta)

4. Komissiolla on velvollisuus rajata markkinat EY 81 artiklan nojalla annetuissa päätöksessään vain, jos ilman tällaista rajaamista ei ole mahdollisuutta ottaa kantaa siihen, onko kyseinen sopimus omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja onko sen tarkoituksena estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai seuraako

siitä, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla. Lähtökohtaisesti jos itse sopimuksen tavoite on kilpailun rajoittaminen ”markkinoiden jakamisella”, ei ole tarpeen määritellä täsmällisesti relevantteja maantieteellisiä markkinoita, koska nykyistä tai potentiaalista kilpailua asianomaisilla alueilla rajoitetaan väistämättä, olivatpa nämä alueet ”markkinoita” sanan varsinaisessa merkityksessä tai eivät.

(ks. 132 kohta)

5. Kilpailua koskeissa asioissa menettelyjen, jotka ovat osa kokonaissuunnitelmaa ja joilla pyritään yhteiseen tavoitteeseen, voidaan katsoa olevan yhtenä kokonaisuutena pidettävän sopimuksen osatekijöitä. Jos komissio näet osoittaa, että yritys yhteistoimintajärjestelyyn osallistuessaan on tiennyt tai sen olisi pitänyt tietää, että näin tehdessään se tulee mukaan yhtenä kokonaisuutena pidettävään sopimukseen, sen osallistuminen kyseisiin yhteistoimintajärjestelyihin voi olla ilmaus liittymisestä tähän sopimukseen.

(ks. 181 kohta)

6. Kumoamiskanteen yhteydessä kanneperuste, joka koskee yhteisön toimen perustelujen puuttumista tai riittämättömyyttä, kohdistuu, toisin kuin asiakysymystä koskeva peruste, oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvaan seikkaan, joka yhteisöjen tuomioistuinten on tutkittava sellaisena viran puolesta ja jonka asianosaiset voivat näin ollen esittää kaikissa oikeudenkäynnin vaiheissa.

(ks. 192 ja 210 kohta)

7. Vaikka komissiolla onkin harkintavaltaa sakon määrän vahvistamisessa, se ei voi poiketa itse asettamistaan säännöistä. Komission on siis välttämättä otettava huomioon asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa sovellettavat suuntaviivat ja erityisesti ne seikat, jotka niissä on esitetty pakotavina.

(ks. 212, 230, 231 ja 274 kohta)

8. Komissiolla on harkintavaltaa sakkojen määrän vahvistamisessa, jotta se voisi ohjata yritysten toimintaa niin, että ne noudattaisivat kilpailusääntöjä. Lisäksi

se, että komissio on aiemmin määrännyt tietyntasoisia sakkoja tiettytyyppisistä rikkomisista, ei poista siltä mahdollisuutta korottaa tätä tasoa asetuksessa N:o 17 osoitetuissa rajoissa, jos tämä on välttämätöntä yhteisön kilpailupolitiikan toteuttamiseksi. Yhteisön kilpailusääntöjen tehokas soveltaminen edellyttää päinvastoin sitä, että komissio voi milloin tahansa mukauttaa sakkojen tasoa tämän politiikan tarpeita vastaavaksi.

(ks. 217 kohta)

9. Yritykselle kilpailusääntöjen rikkomisesta määrätyn sakon määrän on oltava oikeassa suhteessa rikkomiseen kokonaisuutena arvioituna ja kun otetaan huomioon muun muassa rikkomisen vakavuus.

Rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi on otettava huomioon lukuisia seikkoja, joiden luonne ja merkittävyys vaihtelevat

sen mukaan, minkä tyyppisestä rikkomisesta kulloinkin on kysymys, ja mitkä ovat kyseiseen rikkomiseen liittyvät erityisolosuhteet.

(ks. 229 kohta)

rikottiin, on lähtökohtaisesti vastattava kilpailusääntöjen rikkomisesta, vaikka toinen henkilö vastaisi yrityksen toiminnan harjoittamisesta silloin, kun päätös, jossa kilpailusääntöjen rikkomisen todetaan, tehdään. Tilanne ei kuitenkaan ole tällainen, kun henkilö, joka vastaa toiminnan harjoittamisesta tämän jälkeen, ilmoittaa hyväksyvänsä sen, että hän vastaa seikoista, joista hänen edeltäjänsä arvostellaan.

10. Kun otetaan huomioon asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa sovellettavien suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan kuudes alakohta, on katsottava, että komissio on säilyttänyt tietyn harkintavallan siihen mahdollisuuteen nähden, että se vaihtelee sakkojen määrää yritysten koon mukaan. Komissio ei näin ollen ole määrittäessään sakkoja velvollinen tapauksissa, joissa sakkoja määrätään useille yrityksille samasta rikkomisesta, varmistamaan, että kunkin yrityksen osalta lasketut sakkojen lopulliset määrät heijastavat yritysten välisiä eroavaisuuksia näiden kokonaisliikevaihdon osalta.

Tällaisen säännön perusteella ei kuitenkaan missään tapauksessa voida katsoa, että olosuhteissa, joissa ilmoituksen tekijä on myös osallistunut rikkomiseen itsenäisesti, tälle tulisi määrätä yksi sakko, jonka määrä olisi alempi kuin niiden kahden sakon summa, jotka olisi määrätty itsenäisille yrityksille.

(ks. 254 ja 255 kohta)

(ks. 247 kohta)

11. Kilpailua koskevissa asioissa luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, joka johti yritystä silloin, kun kilpailusääntöjä

12. Vaikka kantaja ei yleisesti voikaan siirtää todistustaakkaa vastaajalle vetoamalla seikkoihin, joita se ei voi näyttää toteen, todistustaakan käsitettä ei voida soveltaa komission hyväksi vientirajoitussopimusten voimassaolon päättymisajankohdan osalta, kun komissio on päättänyt katsoa, ettei kilpailusääntöjä ole rikottu sinä ajanjaksona, jona kolmannen val-

tion ja komission edustaman yhteisön välillä tehdyt kyseiset vientirajoitussopimukset olivat voimassa. Se selittämätön seikka, että komissio ei kykene esittämään todisteita seikasta, joka koskee sitä välittömästi, riistää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta mahdollisuuden ratkaista asia tietoisena kaikista siihen vaikuttavista seikoista siltä osin kuin kysymys on mainitusta päättymispäivästä ja olisi hyvän oikeudenhoidon periaatteen vastaista siirtää tämän komission kyvyttömyyden seuraukset riidanalaisen päätöksen adressaattiyri-tysten kannettaviksi, joiden, toisin kuin vastaajana olevan toimielimen, ei ole ollut mahdollista esittää puuttuvia todisteita.

(ks. 261–263 kohta)

13. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi yhdistetyissä asioissa, joissa kaikilla asianosaisilla on ollut tilaisuus tutustua koko asiakirja-aineistoon, ottaa viran puolesta huomioon samaan aikaan vireillä olevien asioiden asiakirja-aineis-toon sisältyvät todisteet.

(ks. 264 kohta)

14. Vaikka asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopi-muksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa sovellettavien suuntaviivojen 3 kohtaan sisältyvässä luettelossa luetellut asianhaarat ovat varmasti niiden joukossa, jotka komissio voi tietyssä tapauksessa ottaa huomioon, komissio ei kyseisen 3 kohdan sanamuoto huomioon ottaen ole velvollinen antamaan tällä perus-teella lisälennusta automaattisesti, jos yritys esittää seikkoja, jotka osoittavat jonkin tällaisen asianhaaran olemassa-o-loa. Sitä, onko sakon mahdollinen alen-taminen lieventävien asianhaarojen nojalla asianmukaista, on arvioitava kokonaisvaltaisesti ja ottaen huomioon kaikki merkitykselliset asianhaarat.

(ks. 274 kohta)

15. Se, ettei yritys, jonka on näytetty osallis-tuneen kilpailijoidensa kanssa markki-noiden jakamista koskeneeseen yhteis-toimintaan, ole markkinoilla toiminut siten kuin kilpailijoiden kanssa on sovittu, ei välttämättä ole seikka, joka olisi sakkojen suuruutta määrättäessä otettava huomioon lieventävänä asianhaarana.

Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa sovellettavien suuntaviivojen 3 kohdan toista luetelmakohtaa on näin ollen tulkittava siten, että komissio on velvollinen toteamaan lieventävän asianhaaran olemassaolon sillä perusteella, ettei yhteistoimintajärjestelyä ole pantu täytäntöön, vain silloin, kun yritys, joka vetoaa tähän seikkaan, voi osoittaa, että se on selvästi ja huomattavasti vastustanut tämän yhteistoimintajärjestelyn toteuttamista jopa siten, että se on häirinnyt sen toimintaa, ja että se ei ole näkyvästi liittynyt sopimukseen ja tällä tavoin kannustanut muita yrityksiä kyseisen yhteistoimintajärjestelyn täytäntöönpanoon.

(ks. 277 kohta)

16. Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa sovellettavien suuntaviivojen 3 kohdassa mainittu rikkomisen lopettaminen heti komission ensimmäisen toimenpiteen jälkeen voi loogisesti olla lieventävä asianhaara vain, jos on syytä olettaa, että kyseiset komission toimenpiteet ovat saaneet aikaan sen, että kysymyksessä olevat yritykset ovat lopettaneet kilpailuvastaiset menettelynsä. On ilmeistä, että tämän säännöksen tarkoitus on kannustaa yrityksiä lopettamaan kilpailuvastaisen menettelynsä välittömästi,

kun komissio ryhtyy tältä osin tutkimukseen. Sakon määrää ei tällä perusteella tule alentaa tilanteessa, jossa rikkominen on jo päättynyt ennen komission ensimmäisiä toimenpiteitä, eikä tilanteessa, jossa nämä yritykset ovat jo tehneet sitovan päätöksen sen lopettamisesta ennen tätä ajankohtaa.

(ks. 280 ja 281 kohta)

17. Siltä osin kuin yritykset esittävät samassa hallinnollisen menettelyn vaiheessa ja vastaavanlaisissa olosuhteissa komissiolle samankaltaisia tietoja tosiseikoista, joista niitä moititaan, niiden on katsottava harjoittaneen komission kanssa samanasteista yhteistyötä, mistä seuraa, että näitä yrityksiä on kohdeltava yhdenvertaisesti, kun määritetään niille määrättävän sakon suuruutta.

(ks. 295 ja 298 kohta)

18. Jotta yritys voisi saada sakon alennuksen yhteistyötiedonannon D 2 kohdan mukaisesti sillä perusteella, että se ei kiistä tosiseikkoja, sen on väitetiedoksiantoon tutustuttuaan nimenomaisesti

ilmoitettava komissiolle, että se ei aio kiistää tosiseikkojen oikeellisuutta. Kun tällaista nimenomaista ilmoitusta ei ole tehty, ei voida katsoa, että pelkkä yrityksen passiivisuus helpottaisi komission tehtävää, kun komission on näytettävä

toteen kaikkien tosiseikkojen olemassaolo lopullisessa päätöksessään ilman, että se saattaisi tässä tarkoituksessa vedota yrityksen lausumaan.

(ks. 303 kohta)